

LIVET, DÖDEN, HELSINGFORS OCH KOSMOS

"EN VISUELL KNOCKOUT"

Hollywood Reporter

JOHANNES BROTHERUS
JARI VIRMAN
ANNELI KARPPINEN
JUHAN ULFSÄK

EN FILM AV PIRJO HONKASALO

BETONGNATT

BASERAD PÅ EN ROMAN AV PIRKKO SAISIO

BUFO PRESENTERAR BETONGNATT (CONCRETE NIGHT)

FOTO PETER FLINCKENBERG F.S.C. GAFFER JANI LEHTINEN SCENOGRAF PENTTI VALKEASUO

LJUD KARRI NIINIVAARA KLIPPNING NIELS PAGH ANDERSEN GRADING JUSSI MYLLYNIEMI LJUDDSIGN JAN ALVERMARK

MUSIK FRID & FRID KOSTYM SAIJA SIEKKINEN MAKE-UP PIA MIKKONEN REGIASSISTENT HEINI JUNKKAALA

PRODUKTIONSLEDARE SANNA ÖSTMAN PRODUKTIONSSAMORDNARE HELENA MIELONEN MEDPRODUCENTER ERIK HEMMENDORFF,

MARIE KJELLSON/PLATTFORM PRODUKTION, LISE LENSE-MØLLER, CECILIA VALSTED/MAGIC HOUR FILMS

PRODUCENTER MISHA JAARI, MARK LWOFF/BUFO MANUS PIRJO HONKASALO, PIRKKO SAISIO REGI PIRJO HONKASALO

DISTRIBUTION FOLKETS BIO

www.folketsbio.se

En fjortonårig pojke i en kvav betongförort till Helsingfors får några okloka lektioner i livskunskap av sin äldre bror, dagarna innan brodern ska in i fängelset. Pirjo Honkasalo har gjort en bländande vacker och känslomässigt knockande film om vad vi ger vidare till nästa generation, och hur vi gör det.

BETONGNATT

Efter några uppmärksammade dokumentärer, varav den senaste var den flerfaldigt prisbelönta *Melancholia 3 rum*, återvänder den finska filmdrottningen Pirjo Honkasalo till fiktionen efter femton år. *Betongnatt* fångar den obarmhärtiga känslan av ett kvalmigt mellanrum, ett gränsland, när allt är möjligt och öppet och man är fjorton och lånar brorsans vita myggjagare för första gången. För ung för att bli serverad starköl, men inte för liten för att ta hand om storebror, de sista dygnen innan han ska in i fängelse. Och mamma? Hon har fastnat i skuld, hon längtar bort från den ingrodda, trånga lägenheten. Simo växer upp med sanningar han ärvt av sin kedjerökande mamma och numera hårdhudade storebror Ilkka; i klaustrofobin hemma talar man hårt till varandra.

Det spelar roll vad vi säger. Det formar våra liv. Det formar andras liv. Simo ser upp till sin bror, han hör honom säga: "Hopp är det enda du ska akta dig för. Om du fortfarande hoppas kan du aldrig vara fri". Simo är självklar och frågande, om vartannat, hela tiden. Allt är glasklart, men oroligt på en och samma gång. Som i en bubbla, med hela livet framför.

Grannen, mannen de brukar skämta om, han är annorlunda, lite oklart varför, men han är i varje fall inte som de själva. Operaarior strömmar ut från hans fönster, han reser, man vet inte var man har honom. Han talar om saker som Simo aldrig konfronterats med innan. Han tänker på ett helt annat sätt. Där och då har Simo chansen att vända sitt liv, vända de spetsiga myggjagarna åt annat håll. Att slå in på en väg som inte ofelbart leder i storebrors fotspår.

Pirjo Honkasalo vet hur man förhöjer verkligheten. Får allt att se så tydligt. Och trots sin frusna kärna är *Betongnatt* smärtsamt vacker, sugande stilistisk filmkonst, på samma gång som den blottlägger mänsklighetens fula tryne, dess stora ego i monokroma svartgråvita nyanser. Som om *Rumble Fish* mötte Charles Bukowski, och tematiskt Aki Kaurismäkis *Mannen från Le Havre*. Det är en uppgörelse mellan bröder som får våra tankar att gå till klassikerna, till James Dean, till femtiotal, *Betongnatt* kan lika gärna utspela sig då som nu, en het sommarnatt i Helsingfors. Fotot av Peter Flinckenberg har kallats "en visuell knockout"; det är drömlig film noir, det målar upp en konsekvent dystopi, både för Simo och för mänskligheten. Och precis som efter Pirjo Honkasalos tidigare dokumentärer funderar vi över den stora rädslan för det främmande, det annorlunda. Vad gör den med oss?

Ett tåg rasar ner i djupt vatten; det framrusande tåget kunde vara livet. Varför blir livet det det blir? Kan vi simma upp till ytan igen, när vi är dömda att drunkna?

Pirjo Honkasalo har som regissör, filmfotograf och manusförfattare vunnit en mängd priser och utmärkelser för sitt arbete. Redan 1980 tävlade hon i Cannes (tillsammans med Pekka Lehto) med *Eldsjälen*. På 90-talet regisserade hon bland annat den hyllade dokumentärtrilogin *Mysterion* (1991), *Tanjuska och de 7 Dävlarna* (1993) och *Atman* (1996)

Melancholia 3 rum, (2004), om hur ryska och tjetjenska barn påverkats psykiskt av kriget, är fortfarande en av de filmer

som vunnit flest priser genom tiderna, ett dussintals vid bland annat de prestigefulla filmfestivalerna i Sundance, Amsterdam och Venedig samt Nordiska rådets filmpris och tv-priset Prix Italia. Sedan dess har Pirjo Honkasalo också bjudits in till Japan för att i Tokyo göra ITO – A Diary of an Urban Priest.

Hon har varit föremål för mer än tjugo retrospektiver över världen, har suttit med i en mängd internationella juryarbeten och håller ständigt Master Classes i olika länder. Pirjo Honkasalo, (född 1947), är också Finlands allra första kvinnliga filmfoto-

graf. De dokumentärer hon gjort har hon både regisserat och fotograferat. Med *Betongnatt* återgår hon för första gången på femton år till att regissera fiktion.

Betongnatt är en av kandidaterna till priset för bästa nordiska film vid Göteborg Film Festival. Sammanlagt åtta filmer tävlar om priset Dragon Awards som är värt en miljon kronor, cirka 112 000 euro. *Betongnatt* visas också vid filmfestivalen i Rotterdam.

Vi ställde några frågor till Pirjo Honkasalo:

... varför valde du att filma just den här romanen?

– För första gången någonsin har jag gjort en film som baseras på en roman. Det tog bara trettio år att bestämma mig för det! Jag läste *Betoniyö* direkt när den kom ut 1981. Då var Pirkko Saisio redan erkänd som författare, i Sverige hade *Livets gång*, *Syskonen* och *Den röda separationsboken* getts ut, och *Betongnatt* i pjäsform. Eftersom hon dessutom är skådespelerska var det tydligt att hon visste vad hon gjorde.

Jag behöll den här häftiga och nästan smärtsamt vackra synen inom mig, lite av Edvard Munch's *Skriet*, bilden av närvaron av existentiell ångest. Men trots att det handlar om ett skrik i rymden, så finns där ändå hela tiden ett hopp. I människans sårbarhet ligger samtidigt alltid möjlighet till nåd.

I tjugo år gick jag omkring med det här i bakhuvudet, utan att göra något av det. Tills för tio år sedan när jag började jag gräva i minnesbilderna. Jag frågade Pirkko Saisio om hon kunde hjälpa mig med ett filmmanus, jag hittade och testfilmade huvudkaraktärerna. Men djävulen frestade mig med en massa andra spännande erbjudanden; som featuredokumentärer i Indien, i Japan, i Kaukasus. Men efter min senaste; *Ito – A Diary of an Urban Priest*, kände jag att jag hade kommit till vägs ände. Och då var det var inget svårt alls att gå vidare – och tillbaks in i fiktionens värld – igen efter femton år. Det var bara att sträcka ut handen till bokhyllan, till *Betongnatt*, den stod där och väntade. Under de här passerade trettio åren hade just den boken blivit till ett omen. Världen hade utvecklats till en megalomanisk maskin som manipulerar unga och sköra människor.

– *Betongnatt* var en svårsmält historia, men inte på något vis provokativ. Det har aldrig intresserat mig att provocera om det är använt som ett politiskt vapen, för provokationen är egentligen ren och slät behagsjuka, en bön om att bli accepterad. Den här boken var mer hårdkokt än så, när det kom till mänsklig tyst sorg och hungrig längtan. Mina producenter fattade

grejen, att det här varken skulle bli något som precis alla ville gå och se och knappast inte heller någon sommarkomedi som omedelbart drar till sig produktionsstöd. Vi började samarbeta med Plattform i Sverige och med Magic Hour i Danmark, de förstod vad jag ville. Och eftersom jag har jobbat som filmfotograf ända sedan filmskolan, visste jag precis hur jag ville att allt skulle se ut, rent visuellt. Svartvitt var en självklarhet och jag hade också filmat platser och i vissa ljus, precis så som jag ville ha det i filmen. Och kopierat en massa foton och målningar som inspirerat mig. Jag hade dessutom bestämt all musik. Som huvudtema hade jag valt Handels *Il pianto di Maria*, framförd av Anne Sofie von Otter. Hennes sätt att framföra just det här stycket fick mig att skaka; i hennes röst låg hela filmen. Senare gjorde de svenska bröderna Frid, Pär och Karl, filmmusik som inspirerats av just *Il pianto di Maria*.

– När finansörerna bad mig formulera filmens stil – något som jag tycker är helt absurt att göra själv, det är ju ändå publiken som benämner en film i efterhand – började jag halvt på skämt kalla den för Post Neo-realistisk och senare, Finnish Noir.

– Som celluloidfreak fanns det inte i min sinnevärld att vi skulle använda annat än 16mm film. Ändå slutade det med att vi arbetade digitalt. Den största anledningen till att vi gjorde det var att om vi skulle framkalla filmen i Ungern som det var tänkt, så skulle det tagit minst fem dagar innan vi kunde se våra dagstagningar. Och vi hade bara 21 inspelningsdagar, plus två undervattensdagar. Hade vi använt film hade det varit

omöjligt att ha tid att korrigera något alls. Alla misstag hade syns på vita duken. Att det är billigare spelade ingen som helst roll; jag skjuter alltid så få rullar, även när jag gör dokumentärer. Jag håller inte på med en uppsjö alternativ av helhalv- och närbilder. Och jag säger fett nej till improviserande skådespelare. De ska säga det som omsorgsfullt skrivits ned i manus. Så vi tog bara exakt de bilder vi behövde. Det är bara en handfull, ja, inte ens tio bilder, kanske bara fyra faktiskt, som inte använts i den färdiga filmen.

... om influenser från andra filmer?

– I det som skrivits om filmen har den jämförts med Francis Ford Coppolas *Rumble Fish*, med Vittoria de Sicas eller Elia Kazans filmer, ibland med Roberto Rosselinis *Stromboli*, Lars

von Triers *Europa*, den franska nya vågen, film noir och till och med Ingmar Bergman. Jag är oerhört stolt över allt detta. Men när jag är i en filmprocess slutar jag helt se annan film. Jag pratar inte i termer av andra filmer, utan kommunicerar nog mer min vision och idé till teamet genom foton, konst och musik. Jag är heller ingen filmnörd på det smått patetiska sätt som jag var när jag var ung, så inspirationen kommer numera mer från vardagligt mänskligt liv och från mina drömmar.

... om att regissera fiktion efter så många års dokumentärfilmade?

– Det är samma huvud, samma ögon, samma rytm, samma teman, lätt som en plätt. Jag gör filmer; jag gör inte dokumentärer eller fiktion.

– Presstext: Christina Höglund

PRODUKTIONSUPPGIFTER

I ROLLERNA

Simo JOHANNES BROTHERUS
Ilkka JARI VIRMAN
Mamman / Äiti ANNELI KARPPINEN
Mannen / Mies JUHAN ULFSAK
Jusa ALEX ANTON
Veera LIDA KUNINGAS
Taxichauffören PAULI PORANEN
Twiggy MAUNO PAAJANEN
Kvinna REA MAURANEN
Gråhårig man TEIJO ELORANTA
Tsali TIMO VÄLISAARI
Servitrisen HANNELE NIEMINEN

Regi PIRJO HONKASALO
Regiassistent HEINI JUNKKAALA
Manus PIRJO HONKASALO, PIRKKO SAISIO
Producenter MISHA JAARI, MARK LWOFF
Produktionsledning SANNA ÖSTMAN, HELENA MIELONEN
Foto PETER FLINCKENBERG F.S.C.
Ljud KARRI NIINIVAARA
Produktionsdesign PENTTI VALKEASUO
Klippning NIELS PAGH ANDERSEN
Klippassistent TONI ANTILA
Ljuddesign JAN ALVERMARK fsfl, ROBERT SÖRLING
Dialogredigering ROBERT SÖRLING
Originalmusik FRID & FRID
Violin ANNA LINDAL
Violin & viola EVA LINDAHL
Övriga instrument KARL FRID, PÄR FRID
Sång JANNE MARJA- AHO
Koreografi JANNE MARJA- AHO
Översättning KAJSA WICKSTRÖM

MUSIK

PIENI PUNAINEN APINA (*Little Red Monkey*)

av Jack Jordan/ finsk text av Erkki Ainamo
framförd av Kalevi Korpi och Odeonensembeln i ledning av Harry
© Universal Music Oy
(p) Warner Music Finland 1956

JOS TUULELTA SIIVET SAISIN (*Vita om hösten*)

av Monica Törnelli, finsk text Antero Ollikainen
framförd av Carola
© BMG Chrysalis Scandinavia AB
(p) Warner Music Finland Oy 1997

IL PIANTO DI MARIA: "GIUNTA L'ORA FATAL"

14: Cavatina: "Se d'un Dio fui fatta Madre", 17: [Aria] "Sventurati miei sospiri" av Giovanni Battista Ferrandini
Framförd av Anne Sofie von Otter, Musica Antiqua Köln, Reinhard Goebel
© Universal Music Oy
(p) Deutsche Grammophon GmbH 1994

AVE MARIA (*Bogoroditse Devo, radujsia*)

av M. Strokina
Framförd av The Orthodox Choir i ledning av Tatjana Wilenius
Kör
MIKA AINOLA
RIKHARD DAHLSTRÖM
CAROLA ENVALL
VIKTOR GRANÖ
PAULI HATSALA
VIRVA-LEEA LEHTIPUU
ELISABET PETSALO
PIRJO SCHWALENSTÖCKER
ANDREAS STENBERG
GENNADIJ STOLBOW
MARGARITA STOLBOW
HELINÄ WACKLIN

ILMASSA

av Sanna Salmenkallio
Framförd av Sanna Salmenkallio Ensemble
© Sanna Salmenkallio

Baserad på romanen *BETONIYÖ* av PIRKKO SAISIO

Produktion BUFO LTD ©
Producenter MISHA JAARI
..... MARK LWOFF
Samproducenter PLATFORM PRODUKTION/ERIK HEMMENDORFF,
..... MARIE KJELLSON
..... MAGIC HOUR FILMS/LISE LENSE-MØLLER, CECILIA VALSTED
Med stöd av FINSKA FIMINSTITUTET/JUKKA ASIKAINEN
..... NORDISK FILM & TV FOND / HANNE PALMQUIST
..... SVENSKA FILMINSTITUTET/ SUZANNE GLANSBORG
..... DANSKA FILMINSTITUTET/ MINOR SCHEME

Längd & format 96 minuter, DCP
Land & år Finland/Sverige 2013
Svensk premiär 21 februari 2014
Distribution FOLKETS BIO